

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko:

Tomasz Koziello

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Lata 1997-2002: Studia magisterskie na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, kierunek: politologia, ukończone z wynikiem bardzo dobrym.

Rok 2002: Obrona pracy magisterskiej pod tytułem *Obóz Wielkiej Polski na Lubelszczyźnie (1926-1933). Działalność i myśl polityczna* z wynikiem bardzo dobrym (promotor: prof. zw. dr hab. Jan Jachymek).

Lata 2002-2006: Studia doktoranckie na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, kierunek: politologia.

Rok 2006: Publiczna obrona rozprawy doktorskiej pod tytułem: *Polska wobec państw sąsiednich w myśli politycznej Narodowej Demokracji (1918-1939)* (promotor: prof. nadzw. dr hab. Ewa Maj). Uzyskanie 27.06.2006 roku stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.

Od 1.10.2006 do 30.09.2007 – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Politologii, zatrudnienie na stanowisku wykładowcy na podstawie umowy o pracę na czas zastępstwa.

Od 1.10.2007 – Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Socjologiczno-Historyczny, Instytut Nauk o Polityce (wcześniej: Katedra Politologii), zatrudnienie na stanowisku adiunkta.

Tomasz Koziello

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) autor / autorzy, tytuł / tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa.

Monografią, którą pragnę przedstawić, zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.) jako osiągnięcie naukowe, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej, jest publikacja mojego autorstwa zatytułowana *Myśl polityczna Ligi Polskich Rodzin (2001-2009). Narodowa wizja państwa, społeczeństwa i polityki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017, ss. 504. Recenzent wydawniczy: prof. zw. dr hab. Ewa Maj.

b) omówienie celu naukowego / artystycznego ww. pracy / prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Monografia naukowa *Myśl polityczna Ligi Polskich Rodzin (2001-2009). Narodowa wizja państwa, społeczeństwa i polityki* stanowi finalny wynik badań nad myślą polityczną najbardziej wpływowego ugrupowania polskiego współczesnego ruchu narodowego. Jej przewodnią tematyką są koncepcje polityczne Ligi Polskich Rodzin w pierwszej dekadzie XXI wieku, oprócz których zostały zaprezentowane również zagadnienia związane ze strukturą organizacyjną i potencjałem koalicyjnym tej partii w polskim systemie politycznym. O podjęciu tego problemu zdecydowały zainteresowania poznawcze autora, koncentrujące się wokół ideologii polskiego ruchu narodowego w XX i XXI wieku, zawierającej ocenę rzeczywistości politycznej i postulaty zmian, służące stworzeniu pożądanej wizji świata w oparciu o wartości narodowe.

Polski ruch narodowy po 1989 roku przez wiele lat nie potrafił odnaleźć się w nowej rzeczywistości. Do 1945 roku stanowił jedną z najważniejszych formacji politycznych w Polsce, o czym świadczy fakt posiadania silnej reprezentacji w Sejmie i Senacie w latach 1919-1935 oraz w Radzie Narodowej i strukturach polskiego państwa podziemnego w latach 1939-1945 a także uczestnictwo w sześciu koalicjach rządowych w okresie międzywojennym i dwóch w latach II wojny światowej. Mógł dzięki temu wpływać na kształtowanie polityki wewnętrznej i zagranicznej państwa zgodnie ze swoimi wartościami. Jednak okres Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, w którym działalność ugrupowań narodowych została zakazana a

ówczesna propaganda przedstawiała historię obozu narodowego i jego ideologię w negatywnym świetle, doprowadził do marginalizacji środowisk narodowych i utraty przez nie wpływów wśród polskich obywateli, co negatywnie przejawilo się po 1989 roku, kiedy wprowadzono w Polsce system demokratyczny. Ruch narodowy, mimo zapewnionej po 45 latach swobody działania, nie potrafił przekonać do siebie odpowiedniej liczby wyborców, aby dzięki ich poparciu ponownie zdobyć silną pozycję w strukturach władzy publicznej. Przez ponad ćwierć wieku ugrupowania odwołujące się do wartości narodowych (takie jak Stronnictwo Narodowe, Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne czy Stronnictwo Narodowe „Ojczyzna”) nie potrafiły zazwyczaj wprowadzić do parlamentu i organów samorządowych swoich przedstawicieli a jeśli im się udawało, to było to efektem startowania z list innych niż własny komitetów wyborczych (Ruch Ludowo-Narodowy z listy Prawa i Sprawiedliwości oraz Ruch Narodowy z listy Kukiz'15). Będąc poza organami władzy centralnej i samorządowej lub posiadając w nich pojedynczych przedstawicieli nie mogły twórczo wpływać na kształt ustrojowy, społeczny, gospodarczy i kulturalny państwa polskiego ani na jego politykę zagraniczną i były zmuszone do podporządkowania się polityce ugrupowań uznawanych przez siebie za antypolskie oraz szkodliwe dla państwa i narodu polskiego.

Pierwszą z przyczyn powstania monografii było zaprezentowanie w sposób całościowy myśli politycznej najbardziej wpływowej części polskiego ruchu narodowego w III Rzeczypospolitej. W latach 90. postulaty ideowe środowisk narodowych ze względu na brak dostępu do mediów publicznych nie były rozpowszechniane w społeczeństwie, przez co obywatele nie mieli możliwości zapoznania się z nimi i zrozumienia celów, które kierowały działaniami poszczególnych ugrupowań. Stworzyły one wprawdzie własną prasę oraz wykorzystywały internet do propagowania swoich koncepcji, jednak odbiór tych przekazów był ograniczony z powodu braku środków finansowych na ich rozwój. W mediach publicznych nagłaśniano natomiast wydarzenia o charakterze negatywnym organizowane przez stronnictwa narodowe. Do nich należy zaliczyć m.in. antyżydowskie, szowinistyczne i rasistowskie manifestacje organizowane przez Polską Wspólnotę Narodową – Polskie Stronnictwo Narodowe, Narodowe Odrodzenie Polski i Obóz Narodowo-Radykalny. Przyczyniało się to do kreowania wizerunku narodowca jako ekstremisty lub bandyty. Istotnym celem monografii jest więc skorygowanie tego sposobu myślenia poprzez pokazanie wizji pożądaney rzeczywistości w ujęciu Ligi Polskich Rodzin, stronnictwa zbudowanego przez większość ugrupowań należących do polskiego ruchu narodowego (takich jak Stronnictwo Narodowe, Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne, Stronnictwo Narodowe

„Ojczyzna”, Młodzież Wszechpolska i Przymierze Ludowo-Narodowe) i stanowiącego przez kilka lat głównego przedstawiciela tego ruchu na polskiej scenie politycznej. Jest to wizja posiadająca swoje racjonalne uzasadnienie, oparte o narodowe wartości i interesy, dzięki czemu prezentowane postulaty przestają być jedynie populistycznymi i radykalnymi hasłami, lecz stanowią, w założeniu LPR, elementy stworzenia nowej rzeczywistości, popieranej przez znaczną większość Polaków.

Drugą przyczyną było wypełnienie niszy w polskim piśmiennictwie naukowym, jaką jest brak pełnego opracowania myśli politycznej Ligi Polskich Rodzin. O jej znaczeniu w stosunku do innych ugrupowań o charakterze narodowym świadczą dwie kwestie. Po pierwsze, jest to jak dotychczas jedyna partia o charakterze narodowym, której udało się samodzielnie uzyskać miejsce we władzach państwowych i samorządowych państwa polskiego w okresie III Rzeczypospolitej. W latach 2001–2007 posiadała ona własną reprezentację w Sejmie i Senacie, zaś w latach 2002–2006 – we wszystkich sejmikach wojewódzkich (reprezentanci Ligi w sejmiku mazowieckim mieli swój klub do listopada 2007 roku, zaś w sejmiku małopolskim – do marca 2010 roku). LPR stanowiła również jedną z partii rządu koalicyjnego od maja 2006 do sierpnia 2007 roku, natomiast w latach 2002–2007 wchodziła (w różnych okresach) do zarządów sześciu województw. Po drugie, LPR udało się przełamać niemoc wyborczą stronnictw narodowych i wykorzystać szansę, jaką stworzyło porozumienie narodowo-konserwatywno-katolickie, do uzyskania odpowiednio dużego poparcia, umożliwiającego partycypację w organach władzy publicznej. Dzięki temu po raz pierwszy od wyborów 1930 roku stronnictwo narodowe ponownie uzyskało akceptację społeczną i znalazło się w parlamencie, natomiast w 2006 roku, po raz pierwszy po 60 latach, mogło uczestniczyć w bezpośrednim kreowaniu polityki państwowej jako członek koalicji rządzącej. Pozycja LPR na tle całego ruchu narodowego jest więc znacząca, tym bardziej że dzięki kilkuletniej obecności w organach władzy partia, odwołująca się do tych wartości, mogła upowszechniać swoje cele wśród całego społeczeństwa, wykorzystując forum parlamentarne oraz członkostwo w rządzie.

Tytuł monografii wymaga wyjaśnień. Pod pojęciem „myśl polityczna” należy przyjąć wszelką formę refleksji nad rzeczywistością polityczną, niezależnie od stopnia rozwoju, wewnętrznej spójności i systematyzacji oraz teoretyzowania i konkretyzacji. Jej głównym przedmiotem jest polityka, będąca formą działalności społecznej poprzez stosunki i mechanizmy związane ze sprawowaniem władzy, której celem jest realizacja własnego ładu politycznego i zaspokojenie określonych interesów. Zakres pojęcia obejmuje również opisy i

oceny wszelkich faktów i związków faktów uznawanych za polityczne w danym historycznym czasie i kontekście kulturowym. Natomiast istotą myśli politycznej jest wizja idealnego ładu, która powstaje z inspiracji i w konfrontacji z obserwowaną i subiektywnie opisywaną rzeczywistością, składającą się z działań politycznych podejmowanych przez podmioty oraz z procesów politycznych przez nie uruchamianych. Działalność ideotwórcza polega więc na projektowaniu pożądanego ładu politycznego, który może być całkowitą negacją zastanej rzeczywistości lub jej korektą.

Przyjęta cezura czasowa, czyli lata od 2001 do 2009 roku, ma swoje uzasadnienie. Pierwsza z tych dat to założenie Ligi Polskich Rodzin i rozpoczęcie przez nią działalności politycznej. Data druga to rok wyborów do Parlamentu Europejskiego. Były to ostatnie wybory, w których ugrupowanie całkowicie zaangażowało się w kampanię, licząc na wprowadzenie swoich przedstawicieli do organów Unii Europejskiej. Porażka Libertas Polska, którego LPR była inicjatorem i z którego listy kandydowali jej członkowie, zakończyło okres wszechstronnej politycznej aktywności i twórczej ideologicznej działalności tej partii. O końcu wszechstronnej aktywności politycznej świadczy absencja w wyborach prezydenckich 2010 i 2015 roku, parlamentarnych w 2011 i 2015 roku i europejskich w 2014 roku, a także coraz bardziej znikoma obecność partii podczas wyborów samorządowych. Argumentem za końcem działalności ideologicznej jest zanik większej aktywności na portalu internetowym ugrupowania. Wyjątkiem była prezentacja programu politycznego Ligi latem 2011 roku przed wyborami do parlamentu, ale decyzja o niewzięciu w nich udziału ponownie doprowadziła do marazmu. LPR nadal egzystuje jako partia polityczna, ale po 2009 roku została całkowicie zmarginalizowana.

Podtytuł, *Narodowa wizja państwa, społeczeństwa i polityki*, precyzuje przedmiot badawczy monografii. Zgodnie z nim celem nadrzędnym jest analiza pożądanego ładu politycznego z punktu widzenia partii narodowej, jaką była Liga Polskich Rodzin. Głównymi elementami tej wizji były państwo, społeczeństwo i polityka. Państwo traktowano jako najwyższą strukturę organizacyjną narodu, posiadającą niezbędne środki do zapewnienia zamieszkującym na jego terytorium ludziom bezpieczeństwa i stworzenia warunków do wszechstronnego rozwoju, a jednocześnie egzekwującą od nich określone prawem obowiązki. Przyznanie państwu ważnej roli w kształtowaniu stosunków międzyludzkich wymagało od ideologów partii skonstruowania takich mechanizmów jego funkcjonowania, aby mogło wykonywać swoje funkcje skutecznie i w zgodzie z dobrem narodu polskiego. Na tej podstawie stworzono wyobrażenie idealnego systemu politycznego,

społecznego, gospodarczego i międzynarodowego, zapewniającego narodowi polskiemu pełnię władzy w państwie oraz umożliwiającego nieskrępowane zewnętrznymi wpływami decydowanie o swoich sprawach. Społeczeństwo, często utożsamiane z narodem, oznaczało dla LPR wspólnotę ludzi połączonych ze sobą świadomością wspólnej tradycji, kultury, wierzeń, pochodzenia i ojczyzny. Stanowiło najważniejszy składnik myśli politycznej, ponieważ decydowało o charakterze państwa, ustalało najważniejsze wartości w nim panujące oraz legitymizowało władzę publiczną. Partia musiała określić jego strukturę i panujące w nim relacje w ten sposób, aby mogło właściwie wypełniać swoją rolę, zgodnie z oczekiwaniami wszystkich członków i grup społecznych. Polityka oznaczała realizację koncepcji ideologicznych poprzez podejmowanie konkretnych decyzji i urzeczywistnianie ich. Stanowiła tym samym zwieńczenie całej pracy koncepcyjnej, ponieważ bez implementacji myśl polityczna pozostawałaby jedynie nic niewnoszącymi teoretycznymi przemyśleniami. LPR dążyła nie tylko do określenia pożądanej wizji, ale również do stworzenia metod i środków, za pomocą których chciała ją zastosować w praktyce i stworzyć państwo narodowe. Efektem przemyśleń jej przywódców było skonstruowanie zasad, na których powinna opierać się polityka oraz polityk szczegółowych, dotyczących rozwiązania konkretnych problemów ustrojowych, społecznych, ekonomicznych i międzynarodowych.

Na poziomie ogólnym głównym celem poznawczym, przyjętym w prowadzonych badaniach, było dokonanie analizy myśli politycznej LPR, opartej na ustaleniach własnych oraz zawartych w literaturze politologicznej z zakresu myśli politycznej. Dodatkowo została zaprezentowana charakterystyka struktur i elity władzy ugrupowania, a także jego pozycji w polskim systemie politycznym w oparciu o wyniki wyborów do parlamentu, samorządu terytorialnego i Parlamentu Europejskiego w latach 2001–2009 oraz udział w organach władzy wykonawczej. Na poziomie konkretnym analizie zostały poddane poglądy Ligi na najważniejsze kategorie, takie jak: polityka, państwo, społeczeństwo, gospodarka oraz środowisko międzynarodowe. Zaprezentowano stosunek LPR do istniejącej rzeczywistości politycznej oraz podmiotów polskiego systemu politycznego, pożądaną wizję stosunków wewnętrznych i międzynarodowych Polski oraz sposoby jej realizacji. Nowa wizja polityki skonstruowana przez partię była wynikiem obserwacji i oceny zachodzących po 1989 roku przemian w Polsce i w Europie, uznanych za niebezpieczne dla wewnętrznej stabilizacji państwa, rozwoju społeczno-gospodarczego oraz bezpieczeństwa zewnętrznego. Zadaniem Ligi było więc stworzenie takiego systemu zachowań i postaw, które zapobiegłyby tym negatywnym tendencjom i pozwoliłyby na spokojne funkcjonowanie państwa oraz

realizowanie przez nie pożądaných funkcji, zapewniających jego bezpieczeństwo oraz warunki godnej egzystencji obywateli.

W monografii weryfikacji poddanych zostało pięć hipotez badawczych. Po pierwsze, myśl polityczna Ligi była w dużej mierze odtwórcza wobec ideologii obozu narodowego z lat międzywojennych i okresu II wojny światowej, niemniej jednak zawierała część nowych elementów, uwzględniających istniejącą rzeczywistość. Po drugie, linia programowa partii pozostała niezmienna przez cały okres aktywności politycznej, a różnice dotyczyły pewnych kwestii taktycznych, które pojawiały się w istniejącej rzeczywistości. Po trzecie, istniała jednolitość ideologiczna ugrupowania, ponieważ politycy partii prezentowali takie samo stanowisko odnośnie do najważniejszych wartości, zasad i celów, zaś różnice pojawiały się, chociaż rzadko, jeśli idzie o rozwiązania szczegółowe zdefiniowanych problemów. Po czwarte, LPR przez cały okres swojej aktywności politycznej opowiadała się za zmianą istniejącego systemu politycznego, społecznego i ekonomicznego, jednak nie wszystkie postulaty zostały skonkretyzowane w postaci rozwiązań praktycznych a część propozycji szczegółowych nie miała takiego radykalnego charakteru, jakiego można było oczekiwać. Po piąte, Liga więcej miejsca poświęcała ocenie krytycznej zastanej rzeczywistości niż próbom rozwiązania istniejących problemów, natomiast wśród tych ostatnich istniały zagadnienia, które poruszano częściej niż inne. Weryfikacji hipotez służyły postawione pytania badawcze: 1) Jakie były najważniejsze wartości polityczne LPR? 2) Jak partia oceniała istniejącą rzeczywistość? 3) Jaka była wizja idealnej rzeczywistości politycznej tego ugrupowania? 4) Jakie cele stawiała partia odnośnie do polityki wewnętrznej i zagranicznej? 5) Jakie proponowała rozwiązania? 6) W jaki sposób dążyła do urzeczywistnienia tych rozwiązań?

W polskim piśmiennictwie naukowym nie ukazała się dotychczas żadna monografia, dotycząca Ligi Polskich Rodzin – jej myśli politycznej lub działalności. Nie oznacza to jednak braku zainteresowania tym ugrupowaniem ze strony badaczy. Informacje na temat LPR można znaleźć w publikacjach dotyczących polskiego ruchu narodowego lub polskich partii politycznych III Rzeczypospolitej. Jedną z takich monografii jest praca Czesława i Ewy Majów *Narodowe ugrupowania polityczne w Polsce: 1989–2001*, w której autorzy poświęcili Lidze jeden z rozdziałów, omawiając w nim koncepcje ideowe, działalność i wpływy polityczne w latach 2001–2004. Inną publikacją związaną z tą tematyką jest monografia Tomasza Bojarowicza *Partie i ugrupowania prawicowe w Polsce po 1989 roku*, prezentująca koncepcje ideowe i wpływy polityczne polskich ugrupowań prawicowych (w tym narodowych) w latach 1990–2011. Waldemar Wojtasik w swojej monografii *Lewica i*

prawica w Polsce: Aspekty ekonomiczno-społeczne omówił w jednym z podrozdziałów najważniejsze założenia gospodarcze LPR na podstawie jej programu z 2003 roku. W monografii autorstwa Katarzyny Sobolewskiej-Myślik, Beaty Kosowskiej-Gąstoł i Piotra Borowca zatytułowanej *Struktury organizacyjnej polskich partii politycznych* scharakteryzowano struktury organizacyjne polskich ugrupowań parlamentarnych z pierwszej dekady XXI wieku, w tym Ligi Polskich Rodzin. Anetta Grzesik-Robak w publikacji *Polskie partie polityczne wobec integracji Polski ze Wspólnotami Europejskimi/Unią Europejską (1989–2004)* ukazała stosunek LPR do UE i alternatywną wizję Europy w myśli politycznej tej partii. Paweł Przyłęcki w monografii *Populizm w polskiej polityce. Analiza dyskursu polityki* zaprezentował w jednym z rozdziałów najważniejsze wartości ideowe Ligi w kontekście populistycznej retoryki. Wyniki badań nad LPR lub myślą polityczną i działalnością polskiego ruchu narodowego na przełomie XX i XXI wieku były prezentowane również w artykułach naukowych autorstwa Anety Dawidowicz, Westyny Gładkiewicz, Ewy Maj, Anny Szwed, Tomasza Bojarowicza, Michała Bukowskiego, Konrada Jajeczніка, Krzysztofa Kowalczyka, Tomasza Kozieli, Jerzego Kucińskiego, Jarosława Macały, Rafała Miernika, Mateusza Piskorskiego, Grzegorza Radomskiego, Wojciecha Sokoła, Grzegorza Tokarza, Waldemara Wojtasika i Krzysztofa Zuby.

Ze względu na niewielką liczbę opracowań naukowych dotyczących myśli politycznej LPR podstawą do analizy tematu stała się baza źródłowa. Można ją podzielić na siedem grup. Po pierwsze, programy polityczne LPR oraz uchwały najwyższych władz partyjnych. Po drugie, projekty ustaw i uchwał zgłoszonych przez klub parlamentarny LPR w latach 2001–2007. Po trzecie, sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu i Senatu oraz komisji sejmowych z lat 2001–2007, zawierające wypowiedzi parlamentarzystów Ligi, prezentujące stanowisko partii w określonych sprawach. Po czwarte, sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Parlamentu Europejskiego w latach 2004–2009, na których eurodeputowani Ligi zabierali głos w imieniu swojego ugrupowania. Po piąte, strona internetowa LPR, na której prezentowane były istotne wydarzenia z działalności partii i jej stanowisko odnośnie do różnych kwestii. Po szóste, publicystyka polityków LPR na blogach internetowych. Po siódme, prasa, zarówno w formie tradycyjnej („Myśl Polska”, „Nasz Dziennik”, „Nowa Myśl Polska”, „Racja Polska” i „Rzeczpospolita”), jak i elektronicznej („Aspekt Polski”, „Opoka w Kraju”). Materiały źródłowe zostały zebrane ze stron internetowych Sejmu, Senatu, Parlamentu Europejskiego, portalu LPR, „Aspektu Polskiego” i „Opoki w Kraju”, blogów Sylwestra Chruszcza, Macieja Eckardta i Wojciecha Wierzejskiego a także w Archiwum

Partii Politycznych w Warszawie, Bibliotece Sejmowej i Sądzie Okręgowym w Warszawie. Prasa w formie tradycyjnej została natomiast udostępniona przez Bibliotekę Główną Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Monografia składa się z siedmiu rozdziałów i ma charakter problemowy. Rozdział pierwszy został zatytułowany *Sytuacja wewnętrzna partii i jej poziom relewancji politycznej* i jako jedyny nie zawiera analizy myśli politycznej, tylko charakterystykę partii pod względem jej struktury i potencjału politycznego. Składa się z dwóch podrozdziałów. Pierwszy z nich stanowi omówienie genezy partii, charakterystykę jej organów władzy centralnej, regionalnej i lokalnej pod względem uprawnień i obowiązków wraz z prezentacją osób zajmujących kierownicze stanowiska, przybliżenie struktury społecznej grupy decydentów partyjnych oraz aktywnych członków ugrupowania a także jest odpowiedzią na pytanie o przyczyny ostatecznego upadku znaczenia Ligi. Drugi podrozdział jest przedstawieniem wyników wyborczych partii w elekcjach do Sejmu i Senatu, Parlamentu Europejskiego i sejmików wojewódzkich w latach 2001–2009 oraz udziału LPR w organach wykonawczych władz państwowych i samorządowych. Pokazuje tym samym poziom poparcia społecznego dla partii, jej możliwości wchodzenia w koalicje oraz aktywnego wpływania na politykę ogólnopolską, regionalną i lokalną.

Drugi rozdział nosi tytuł *Ideologia polityczna*. Jego treścią jest przedstawienie podstaw myśli politycznej partii. Składa się z dwóch podrozdziałów. W pierwszym zostały omówione recepcje ideowe, styl politycznego myślenia LPR oraz stosunek do przeszłości i teraźniejszości. Podrozdział drugi zawiera prezentację najważniejszych wartości ideowych partii oraz charakterystykę jej tożsamości politycznej.

Rozdział trzeci nosi tytuł *Model polityki*, a jego treścią jest prezentacja poglądów Ligi na najważniejsze kwestie związane z polityką i sposobami jej realizacji. Składa się z trzech podrozdziałów. W podrozdziale pierwszym zanalizowano stosunek partii do polityki i władzy politycznej. Zawarto w nim definicje tych pojęć, ich funkcje i cechy pożądane w systemie politycznym. Podrozdział drugi zawiera treści związane ze stosunkiem Ligi do innych polskich partii politycznych wraz z wyjaśnieniem przyczyn takiego stanowiska. Trzeci podrozdział omawia w jaki sposób LPR chciała urzeczywistnić i urzeczywistniała swoje wartości i cele.

Rozdział czwarty, *System polityczny państwa*, charakteryzuje wizję ustrojową Polski w myśli politycznej LPR. Składa się z pięciu podrozdziałów. Pierwszy zawiera najbardziej pożądane cechy, którymi powinno się odznaczać państwo polskie, charakterystykę suwerena,

którym powinien być naród, wraz z istotą i wymiarami tej suwerenności oraz sposoby legitymizacji władzy politycznej w państwie. W kolejnych podrozdziałach zaprezentowano natomiast poglądy Ligi na istotę, funkcje i kompetencje parlamentu, prezydenta, Rady Ministrów, sądownictwa oraz organów władzy samorządowej.

Rozdział piąty nosi nazwę *Problematyka społeczna*. Jego treścią jest analiza koncepcji politycznych Ligi w stosunku do człowieka jako jednostki oraz wspólnot międzyludzkich, takich jak rodzina i społeczeństwo. Składa się z trzech podrozdziałów. W pierwszym omówiono znaczenie człowieka w myśli politycznej LPR oraz przyznawane mu prawa i obowiązki oraz zanalizowano poglądy partii na rolę kobiet i mężczyzn w społeczeństwie i wynikające z tego konsekwencje. Podrozdział drugi zawiera poglądy na temat rodziny, jej pożądanej struktury, cech i funkcji, a także prezentuje postulaty odnośnie do polityki prorodzinnej. W podrozdziale trzecim przedstawiono pojęcie społeczeństwa, jego cechy i strukturę w myśli politycznej LPR oraz proponowane rozwiązania służące obywatelom.

Rozdział szósty pod tytułem *Poglądy na gospodarkę* zawiera koncepcje ekonomiczne LPR. Składa się z dwóch podrozdziałów. Pierwszy prezentuje główne wartości, jakimi powinna odznaczać się polska gospodarka, cele, do których powinno się dążyć, rolę państwa w gospodarce oraz główne działy gospodarki, decydujące o potędze materialnej Polski i Polaków. Natomiast podrozdział drugi zawiera postulaty najważniejszych inwestycji, które powinny przeprowadzić władze państwa, a także metody i środki, za pomocą których chciano realizować właściwą politykę gospodarczą.

Ostatni rozdział, *Polityka zagraniczna*, przedstawia koncepcje polityczne Ligi odnośnie do działań państwa w środowisku międzynarodowym. Składa się z dwóch podrozdziałów. Pierwszy prezentuje cele, jakie stawiano przed rządzącymi w kwestiach zagranicznych a także sojuszników i wrogów, których widziano w środowisku międzynarodowym, wraz z wyjaśnieniem, dlaczego ugrupowanie miało do nich taki stosunek. Natomiast drugi zawiera analizę alternatywnej wizji polityki zagranicznej Polski i układu sił w Europie, a także propozycje działań wobec Unii Europejskiej oraz państw uznanych za ważne dla bezpieczeństwa i suwerenności Polski.

Podczas pisania monografii wykorzystano cztery metody badawcze. Analiza systemowa posłużyła do scharakteryzowania struktury organizacyjnej partii i jej pozycji w polskim systemie politycznym w pierwszej dekadzie XXI wieku. Dzięki niej zostały również wyodrębnione najważniejsze części składowe myśli politycznej Ligi Polskich Rodzin, takie jak: założenia ideologiczne, model polityki oraz poglądy na sprawy ustrojowe, społeczne,

gospodarcze i międzynarodowe. Umożliwiło to pełne opracowanie myśli politycznej tego ugrupowania. Analiza decyzyjna pozwoliła na wskazanie organów partii i osób odpowiedzialnych za kreowanie koncepcji politycznych ugrupowania i ich urzeczywistnianie. Dzięki temu można było wyselekcjonować spośród dostępnych informacji tylko te, które odzwierciedlały stanowisko LPR. Za jej pomocą udało się również zaprezentować poglądy ugrupowania na określony problem oraz konkretne propozycje ich rozwiązania. Metoda behawioralna posłużyła do analizy działań ugrupowania i jego przedstawicieli. Była pomocna przy omówieniu metod realizacji myśli politycznej przez ugrupowanie. Natomiast analiza sytuacyjna posłużyła do zbadania ewolucji myśli politycznej Ligi. Dzięki niej można było sprawdzić, w których dziedzinach ideologia partii była niezmienna, a w których ewoluowała.

Na podstawie przeprowadzonego procesu badawczego uzyskana została odpowiedź na postawione wcześniej pytania badawcze i skonstruowane na ich podstawie hipotezy, których potwierdzenie znajduje uzasadnienie w monografii. Najważniejszym celem politycznym Ligi Polskich Rodzin było uczynienie z Polski państwa o ustroju narodowym. Jego główną cechą było zagwarantowanie narodowi statusu jedyne suwerena Rzeczypospolitej Polskiej. Założenie to skutkowało dwiema konsekwencjami. Po pierwsze, uczynieniem z narodu właściciela państwa. Oznaczało to przyznanie mu prawa do samostanowienia o swoim losie, niezależnie od stanowiska poszczególnych grup społecznych wchodzących w jego skład, a także od woli podmiotów międzynarodowych. Naród posiadałby wówczas wyłączne prawo określania swoich priorytetów i formułowania ich w konkretne propozycje programowe, samoorganizowania się w organizacje polityczne i społeczne celem wywierania wpływu na organy władzy publicznej, wybierania takich przedstawicieli, którzy mogliby zagwarantować ich realizację, oraz bezpośredniego podejmowania decyzji w drodze referendum o kwestiach istotnych dla siebie i Rzeczypospolitej. Miałby również obowiązek kontrolowania i rozliczania rządzących z urzeczywistniania obietnic wyborczych, co w praktyce oznaczało poparcie w wyborach dla skutecznych polityków oraz odmowę poparcia tym, którzy zawiedli społeczeństwo. Po drugie, przyznaniem narodowi wyłącznej władzy w państwie polskim. Oznaczało to uznanie prymatu organów władzy publicznej reprezentujących i wykonujących wolę narodu nad innymi podmiotami politycznymi. Naród na terenie Rzeczypospolitej powinien posiadać nieograniczoną możliwość podejmowania takich decyzji, jakie uważa za słuszne, zaś żaden inny podmiot, wewnętrzny czy międzynarodowy, nie miałby prawa ingerować w proces decyzyjny organów władzy bez ich zgody ani tym bardziej narzucać swojej woli. Decyzje w sprawach wewnętrznych miały być ostateczne i niepodważalne,

natomiast w sprawach zagranicznych powinny być oparte na określonych interesach narodowych i dążyć do ich urzeczywistnienia, nawet jeśli kolidowałyby to z polityką innych państw i organizacji międzynarodowych.

LPR stała wprawdzie na stanowisku suwerennego decydowania narodu o swoich sprawach, jednak sama określała najważniejsze cele, jakie powinno realizować państwo narodowe. Do nich zaliczano: utrzymanie niepodległości i suwerenności w stosunkach międzynarodowych, stwarzanie warunków do zapewnienia polskiemu narodowi możliwości aktywnego uczestnictwa w działalności publicznej, dążenie do rozwoju gospodarczego i podniesienia poziomu życia materialnego Polaków oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Rządzący, którzy nie realizowaliby tych priorytetów czy też postępowali wbrew nim, powinni być uznani za polityków antypolskich oraz ukarani przez naród poprzez brak ponownego wyboru do organów władzy lub postawienie w stan oskarżenia za działalność sprzeczną z prawem. Z tego względu próbowano określić, jakie warunki powinien spełniać człowiek, który najlepiej nadawałby się do reprezentowania interesów narodowych w wymiarze wewnętrznym i międzynarodowym. Wśród najważniejszych cech wymieniano: odpowiednią wiedzę i umiejętności, doświadczenie zawodowe, uczciwość oraz patriotyzm i miłość do państwa i narodu. Uważano, że tylko osoba posiadająca te cechy mogłaby skutecznie spełniać swoją rolę wyraziciela i wykonawcy narodowych celów i potrzeb.

Liga stała na stanowisku, że stworzenie ustroju narodowego będzie możliwe tylko wtedy, kiedy udałoby się zmienić istniejący system społeczno-polityczny i gospodarczy. Ugrupowanie negowało III Rzeczpospolitą jako system niesprawny i korupcjogenny, krytycznie oceniając politykę rządów po 1989 roku i wynikające z niej przemiany skutkujące, w jej opinii, stopniową utratą niezależności przez Polskę, pozbawianiem jej potencjału ekonomicznego w postaci wyprzedawania i likwidacji różnych przedsiębiorstw z zakresu przemysłu, handlu i usług oraz coraz większym zubożeniem narodu pozbawionego możliwości pracy i rozwoju. Nie występowała jednak przeciwko niemu drogą rewolucyjną, lecz chciała go zmienić za pomocą legalnie istniejących mechanizmów. Dlatego najważniejszą metodą działalności bieżącej było przekonywanie do swojej wizji i zyskanie na tyle dużego poparcia społecznego, aby dzięki niemu zdobyć pełnię władzy w państwie i samorządach, a następnie przeprowadzić proponowane reformy. Za najważniejszą z nich uważano zmianę konstytucji w ten sposób, aby zwiększyć wpływ narodu na wybór swoich przedstawicieli, usprawnić działanie organów państwa oraz uniemożliwić przekazanie uprawnień suwerennych Rzeczypospolitej jakiegokolwiek podmiotowi międzynarodowemu.

Wśród innych koniecznych zmian żądano przeprowadzenia dekomunizacji i lustracji, aby pozbawić praw publicznych osoby związane z władzą Polski Ludowej, oraz osądzenia winnych negatywnych procesów społeczno-gospodarczych po 1989 roku, ponieważ tylko w ten sposób można było zagwarantować usunięcie ze sfery politycznej ludzi niemoralnych i nieudolnych. Nowa władza, uczciwa i niepowiązana z komunistycznym systemem, miała zapewnić przestrzeganie praw człowieka we wszystkich dziedzinach życia, wspierać rodziny jako podstawowe elementy wspólnoty narodowej, zadbać o swobodny dostęp każdej osoby do opieki zdrowotnej i społecznej oraz edukacji, przyczynić się do nieskrępowanego prowadzenia przez obywateli działalności gospodarczej zgodnej z ich zainteresowaniami oraz zapobiec jakimkolwiek negatywnym działaniom na szkodę państwa i narodu ze strony podmiotów wewnętrznych i zagranicznych. W ten sposób chciano zrealizować ideę państwa narodowego, dbającego zarówno o siłę i potęgę własnych struktur, jak i dobrobyt mieszkańców, którzy w zamian zobowiązani byli do ponoszenia obowiązków na jego rzecz.

Myśl polityczna Ligi opierała się na założeniach obozu narodowego z okresu międzywojennego. Przywódcy ugrupowania nie kryli się z tym, uważając się za kontynuatorów Narodowej Demokracji, której idee należało urzeczywistniać w XXI wieku. Do nich zaliczano stworzenie państwa o ustroju narodowym i demokratycznym, jak również wcielanie w życie wartości chrześcijańskich, stanowiących, obok nacjonalizmu, podstawę skuteczności rządzących w działalności politycznej, ekonomicznej i społecznej. LPR, prezentując się jako partia ludzi kompetentnych, doświadczonych, uczciwych i pracowitych, miała nadzieję na przekonanie do siebie elektoratu i zrealizowanie powyższych idei. Zgodnie z jej stanowiskiem w globalizującym się świecie, w którym organizacje ponadnarodowe narzucają wolę wąskiej grupy decydentów państwom i społeczeństwom, jedynie idea narodowa mogła zapewnić ludziom, rodzinom, grupom społecznym i narodom realizację ich praw oraz warunki rozwoju cywilizacyjnego. Z tego względu pielęgnowano wartości endeckie jako jedynie słuszne i służące państwu i narodowi polskiemu oraz głoszono potrzebę podporządkowania im działalności publicznej. Przestrzegano, że w przeciwnym razie Polska zostanie pozbawiona niepodległości, natomiast Polacy – własnej tożsamości i zdegradowani do roli posłusznych wykonawców rozkazów ze strony zagranicznych podmiotów.

Analizując myśl polityczną LPR, trzeba zwrócić uwagę na dwie kwestie. Pierwszą jest statyczność ideowa ugrupowania. Jako kontynuatorka ideologii endeckiej, stojąca na gruncie najważniejszych zasad międzywojennego obozu, partia sama ograniczyła sobie możliwości manewru, aby nie utracić tożsamości narodowej. Z tego względu podejście do większości

omawianych problemów nie zmieniało się przez cały okres działalności ugrupowania. Dotyczyło to zarówno zasadniczych wartości, takich jak religia, naród, państwo narodowe, solidaryzm narodowy, suwerenność, co jest zrozumiałe, jak również celów szczegółowych i metod działania. Przykładem może być niezmiennie negatywny stosunek do Unii Europejskiej i Niemiec oraz konfrontacyjne metody działania wobec nich, a także postulaty gospodarcze (samowystarczalność energetyczna i żywnościowa, posiadanie przez państwo własności strategicznej, utrzymanie własnej waluty, konsolidacja polskiego kapitału, ochrona rynku), społeczne (pełna ochrona życia, struktura społeczna, ochrona macierzyństwa, stosunek do rodziny i osób najbardziej potrzebujących, przestrzeganie praw pracowniczych, zwłaszcza zapewnienie zakazu handlu w niedziele i płacy rodzinnej) i polityczne (służebna rola władzy wobec narodu, wyższość polskiej konstytucji nad prawem międzynarodowym). Politycy ugrupowania głosili zazwyczaj te same poglądy zarówno podczas tworzenia Ligi, jak i w momencie, kiedy kończyła swoją aktywność, dzięki czemu można łatwo określić jej stosunek do danego zagadnienia na podstawie wypowiedzi z krótkiego okresu, bez konieczności śledzenia zmian ideologicznych na przestrzeni lat. Nie oznacza to, że w pewnych kwestiach zmiany nie następowały (np. negatywny stosunek do pozytywnie ocenianej Białorusi w 2005 roku, różne propozycje podatków PIT i VAT w latach 2003–2006 lub świadczeń macierzyńskich), jednak dotyczyło to rozwiązań taktycznych, umożliwiających jak najlepsze rozwiązania istniejących problemów tak, aby efekt końcowy był zgodny z przyjętymi wartościami i celami.

Drugą cechą związaną z powyższą była względna jednolitość ideologiczna ugrupowania. Rozpatrując poglądy różnych polityków Ligi, można zauważyć, że w przeważającej większości przypadków wypowiadali się podobnie albo nawet identycznie na określone tematy. Rozbieżności pojawiały się dopiero, i to też niezbyt często, w kwestii metod działania. Miało to miejsce w przypadku stosunku do roli kobiet w życiu społecznym (niektórzy chcieli, aby poświęciły się całkowicie pracy domowej, inni – aby łączyły pracę domową z pracą zawodową), podatków dla firm CIT (likwidacja i wprowadzenie podatku obrotowego lub obniżenie stawek) czy też obecności żołnierzy amerykańskich w Polsce. Powyższe różnice świadczyły o istniejącej w ugrupowaniu pracy koncepcyjnej, pozwalającej na dostosowanie postulowanych celów i wartości do zmieniającej się rzeczywistości społeczno-politycznej. Istnienie tak niewielu rozbieżności świadczy zapewne o tym, że Liga chciała ukryć poglądy sprzeczne ze sobą i zaprezentować tylko te już wypracowane jako

stanowisko całej partii. W ten sposób próbowano wykreować, chociaż nieskutecznie, swój wizerunek jako ugrupowania, w którym nie ma sporów ani konfliktów ideowych.

Należy stwierdzić brak proporcjonalności w podejściu do różnych kwestii ideologicznych w myśli politycznej LPR. Najwięcej miejsca poświęcono w nich ocenie rzeczywistości – zarówno wewnętrznej (stosunek do III Rzeczypospolitej), jak i międzynarodowej (zwłaszcza w odniesieniu do UE i Niemiec). W wypowiedziach polityków Ligi na forum parlamentarnym i europejskim oraz w wywiadach dziennikarskich często ponad połowę treści stanowiła krytyka władz polskich oraz sytuacji w Europie. Rozwiązania krytykowanych problemów były natomiast głównym przedmiotem programów politycznych oraz projektów ustaw i uchwał, co nie oznacza, że politycy je pomijali, lecz w ich wypowiedziach były upośledzone wobec treści pierwszego rodzaju. Brak proporcjonalności można również zauważyć w stosunku do poszczególnych dziedzin myśli politycznej. W kwestiach ustrojowych najwięcej miejsca poświęcano zagadnieniom suwerena i legitymacji władzy politycznej, istocie parlamentu i Sejmowi, natomiast pozostałe organy potraktowano w sposób zdawkowy. LPR stworzyła wprawdzie projekt konstytucji, w którym omówiono sposób wybierania oraz prawa i obowiązki Senatu, głowy państwa, rządu i sądownictwa, jednak brakuje wielu odniesień w programach i wypowiedziach wyjaśniających ich znaczenie dla państwa. Podobnie w kwestiach gospodarczych, kiedy najwięcej miejsca poświęcono sferze finansowej, energetyce i komunikacji, natomiast pominięto takie działy, jak telekomunikacja i przemysł hutniczy. Należy przypuszczać, że politycy Ligi mogli nie mieć odpowiedniej wiedzy, aby wyjaśnić znaczenie zaproponowanych przez siebie rozwiązań lub też uznali te kwestie za mniej ważne od innych.

Wadą Ligi był brak zaprezentowania na forum parlamentu szczegółowych rozwiązań wielu problemów. Wprawdzie przywódcy ugrupowania często przedstawiali w swoich wypowiedziach lub publikacjach konkretne propozycje realizacji własnej wizji rzeczywistości, jednak brakowało zamieszczenia ich w oficjalnych dokumentach partyjnych. Do nich należy zaliczyć m.in. brak projektów ustaw w sprawie obniżenia podatków dochodowych, przyznania świadczeń wychowawczych dla kobiet oraz dekomunizacji. Stworzenie tych projektów pozwoliłoby na zaprezentowanie własnych pomysłów szerszej publiczności i wywołałoby debatę w Sejmie, w wyniku której politycy ugrupowania mogliby przekonać się o stanowisku innych ugrupowań względem swoich propozycji i ewentualnej możliwości kompromisu. Jednocześnie wzmocniłoby wizerunek Ligi jako ugrupowania poważnie traktującego swoją obecność w parlamencie poprzez aktywną pracę legislacyjną i